

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Θεραπείαι τῆς κακῶν, ὅπως ἤρτηται ἀπὸ
τῆς Φαντασίας.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Θεραπεία γυμική.

Α' μακαλεῖν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς Φαντα-
σίας εἰς τὴν Αἰδέησιν.

Αν μόνον τῆτον τὸν κανόνα ἰξόραμεν νὰ μεταχει-
ριθῶμεν καθὼς ἔπρεπε, δεὺν ἤθελον εἶναι πλέον εἰς
τὸν Κόσμον ἠθικὸν κακὸν νὰ μᾶς βασανίζῃ· καὶ μή-
τε ἠμπορεῖ τις νὰ εἰπῇ πόσον τὸ ἐν τῆτι καὶ μόνῃ
κέρδος· ἐπειδὴ ἡ κακοδαιμονία μας προέρχεται ἀσυγ-
κείτως, πρῶτον ἀπὸ τὸ ἠθικὸν, ἔπειτα ἀπὸ τὸ
φυσικόν.

Ἡμεῖς δεὺν σκετόμεθα ποτε μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτὸν
μας, ἔλεγμα ὁ Μοντανῆς (Montagne Essais. L. I.
c. 3.) ποτε δεὺν σκετόμεθα εἰς τὴν ἐνεσῶσαν σιγ-
μῆν· ἡ φαντασία μᾶς κρατεῖ διωκτικῶς ἔξω ἑαυτῆς
ἀχολακμῶν εἰς τὸ παρεληλυθός, ἢ εἰς τὸ μέλλον·
καὶ ἴδῃ ἡ ἀρχὴ καὶ ῥίζα ὅλων τῆς κακῶν τῆς ψυχῆς.

Ἄν ἐκεῖνος, ὅπως βλέπομεν βεβυθισμῶν εἰς μίαν
τόσον βαθεῖαν λύπην διὰ τὰ χήματα, ὅπως τῆ ἠρ-
πάχθησαν, ἢ διὰ τὴν ζημίαν ὅπως ἔπαθον, ἢ διὰ
τὸ ἀξίωμα, ὅπως δεὺν ἠμπορέσει νὰ ἀπολαύσῃ, ἢ διὰ
τὸ ἐγχείρημα, ὅπως τῆ ἀπέβη ζημιῶδες, ἢ διὰ ἄλ-
λῶν παρομοίαν ἀτυχίαν, ἀπέβαλλε τὰς τοιαύτας εἰ-
κόνας, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐσυλλογίζετο καθ' ἑαυτὸν λέγων·
μὲ ὅλα αὐτὰ ὅπως μοὶ ἠκολέθησαν, ἐγὼ εἶμαι μὲ ὁ-

36 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαυτασία.

λον τῷτο ζωντανός, εἶμαι ὑγιής, ἔχω ἀκόμι με τι
 νὰ ζήσω κὴ νὰ ἀχαιρήσω τὰς φυσικὰς με χρείας·
 δεὰ τὰς χρείας τῆς ὑπολήψεως, σοχαζόμεθα ἔπειτα·
 ἐν τούτῳ ἄς χαρῶμεν (ἀπολαύσωμεν) τὰ παρόν-
 τα· αὐτὸς λέγω αὐτὸ ἔκαμιε τοιούτις λογῆς, ἠθέλαμεν
 τὸν ἰδῆ νὰ ἀλλάξῃ πόρῳπον, νὰ ἀλλάξῃ θεωρίαν,
 κὴ νὰ γῆν εὐθυμὸς.

Ἀξιομίμητον εἶναι, αὐτὸ ὄχι εἰς ἄλλο, τὴν ἀλάχισον
 εἰς τῷ παρῶσαν θερίασιν, τὸ ἀδῶδειγμα τῷ Ἀ-
 ρείσιππῳ, ὅπῳ μᾶς ἀναφέρει ὁ Πλέταρχος (ἐν τῷ
 περὶ εὐθυμίας τῆς ψυχῆς). Ἀναγκαθεὶς ὁ Ἀρείσιπ-
 πος νὰ χῶσῃ εἴνα χωεῖον (χωράφι) καλὸν, ὑπῆ-
 ρθῃ εἰς εἴνα ἀπὸ τῆς φίλεςτε, ὁ ὁποῖος ἐπάχιζε με
 συλλυπητικὰς λόγους νὰ δείξῃ τῷ θλίψιν ὅπῳ εἶδῃ
 κίμαζε δι' αὐτό· πόρος τὸν ὁποῖον εἶπε με ἡσυχίαν
 ψυχῆς· κὴ δεὰ τί νὰ λυπῶμαι ἐγὼ δεὰ τῷτο, ἢ δεὰ
 τί νὰ λυπῶσαι ἐσὺ δεὰ λόγους; δεὸν εἶναι ἀληθι-
 νὸν ὅτι ἐγὼ ἔχω ἀκόμι ζεῖς ἀγροὺς, καὶ ἐσὺ ἔχεις
 εἴνα μόνον; τῷτο εἶναι ἀληθινὸν, ἀπεκρίθη ὁ παρη-
 γορητὴς τῷ Ἀρείσιππῳ. Λοιπὸν θερισότερον δίκαιον
 ἠθέλα ἔχη ἐγὼ νὰ λυπῶμαι δεὰ τῷ ἐδικλῶσε τύ-
 χῳ, εἶπεν ὁ Ἀρείσιππος, ἀδῶ σὺ δεὰ τῷ ἐδικλῶ-
 με (1).

Καὶ δεὸν εἶναι μεγάλη μανία, ἐξακολοθεῖ ὁ ἴδιος
 Πλέταρχος (αὐτόθι), νὰ λυπέμεθα δεὰ τὰ ἀπο-
 βλήθῃτα θερισότερον, ἀδῶ νὰ χαιρώμεθα δεὰ ἐ-
 κείνα ὅπου μᾶς μῶμεν, κάμνοντες ὡς αὐτὰ τὰ μικρὰ
 παιδάερα, τὰ ὅποια, ἀνίσως τινὰς ἀρπάσῃ κάνοια
 ἀπὸ τὰ πολλὰ παίγνιατων, ρίπτου ἀπὸ τὸ πεί-
 σματων κὴ τὰ λοιπὰ, κὴ ἔπειτα βοῶν κὴ κλαῖεν καὶ
 τα-

(1) „Χωεῖον εἶναι ἀπολέσας καλὸν, ἠρώπῃσιν εἴνα τῆς πάντα ἀπο-
 „ σποικιμῶων συνάχθεθαι κὴ συναγαγακτεῖν· ἀχί σοὶ μῶ χωεῖ-
 „ διον εἴνα ἐσὶν, ἐμοὶ δὲ ζεῖς ἀγροὶ καταλείπονται; σιωμελογησάν-
 „ τος δ' ἐκείνε· τί εἶ (εἶπεν) ἐ σοὶ μᾶλλον ἢ μεῖς συναχθεμεθα;

Κεφ. Δ'. Θεραπ. τῆς ψυχ. κακῶν. 37

παράτταν τὸ πᾶν; Τὸ πλεόν μικρὸν ἐναντίον μᾶς κἀμνει θεδὸν ὅλας νὰ πίπτωμεν εἰς νηπιότητα· τὸ παρμικρὸν ἀτύχημα μᾶς παράττει· ἢ πλεόν ἀνεπαίδητος ζημία μᾶς ρίπτει εἰς ἀπελπισίαν· μαλόνομεν μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὴν τύχην, μὲ τὸν ἔρανον, μὲ τὰς ἀνθρώπους, καὶ δατεινόμεθα ὅτι τὸ πᾶν μετέχει εἰς τὴν θλίψιν μας, ἢ μάλλον εἰπεῖν εἰς τὴν μανίαν μας.

Παρομοία γνώμη ἔγραφε καὶ ὁ Σενέκας πρὸς Μαρτίαν· „εἰμεθα, ἔλεγχ, ἀδικώτατοι πρὸς τὰ ἐνά· „πολεμθεῖτα δὲ τὸν πόθον τῆς, ὅσων μᾶς ἀφηρέ· „θυσαν. Ἀλλ' εἰ μὴ ἤθελες νὰ σοχαθῆς πόσον ἢ „βάσκανος τύχη σὲ ἐσυμπόνεσε, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τι· „μαρεῖν σε, ἤθελες ἰδῆ ὅτι ἔχεις φερασώτερον λό· „γον παρηγορίας (1).

Καὶ τρῶντι εἰς ὅποιανδήποτε δυσυχίαν, ὅποιος ἔμπορεῖ νὰ ἀνακαλῆ τὴν δαίνοϊαν ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπῃ ἔχασεν, εἰς ἐκεῖνα ὅπῃ τῷ μῦθον, δεῦν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι αὐτὸς θέλει εὖρη πάντοτε φερασώτερον ἀπὸ ὅτι εἶναι χεῖρα δὲ νὰ παρηγορηθῆ. Διὰ τί εἶναι πόσον ἀπαιτιὸν νὰ εὐρεθῆ τις σερμηλύος καὶ τῆς ἀπολύτως ἀνάγκαιων, χωρὶς νὰ ἔχη πλεόν ἐλπίδα νὰ λάβῃ ἀλλοθεν βοήθειαν, ὥσε μίτε εἰς τὴν ὀμιλίαν μας δεῦν πίπτειν τοιαῦτα φεραδείγματα. Αἱ φερασώτεραι δυσυχίαι δεῦν μᾶς ἀφαιρῶν, εἰ μὴ μόνον τὰ χετικά ἀνάγκαια, ἢ μάλλον εἰπεῖν τὰ φερατά· τὰ ὅποια πόσον φρέπει νὰ τὰ τιμῶμεν, εἶναι πολλαῖ εὐκολοι νὰ καταλάβωμεν, καὶ θέλωμεν τὸ ἰδῆ πλεόν δακεκεμῆως εἰς τὸ ἀκόλεθον Τμήμα. Λοιπὸν ἐν ὅσῳ μᾶς μῦθαι ἀπόμει μὲ τί νὰ θεραπύωμεν τὰς χεῖρας τῆς
ἀπὸ·

(1) Iniquiores sumus adversus relicta ereptorum desiderio. Sed si estimare volueris, quam tibi valde fortuna, etiam cum sevierit, pepercerit, scies te habere plus quam solatia.

38 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

Ἐπολύτε καὶ ἀληθινῆς ἀνάγκης· ἐν ὅσῳ εἴμεθα ἀ-
πιπλαγμύοι τῆς ἀλγεινῶν αἰδημάτων, τὰ ὅποια εἶ-
ναι τὰ ὄντως πραγματικὰ κακὰ, διὰ τί νὰ βασανι-
ζώμεθα διὰ τὰ κακὰ τῆς φαντασίας; Ἀπειροὶ ἴσως
ἄνθρωποι ἠθέλουν ὀνομαθῆ δὴ δαιμονέσατοι, ἀίσως
ἤμπορῶσαν νὰ ἀλλάξουν τὴν ἐαυτῶν κατάστασιν μετὰ τὴν
ἐδικιύμας. Δοιοὶ δὲ εἶναι μωρία νὰ κατασαινώ-
μεθα κακοδαίμονες μετὰ ἐκεῖνα τὰ ἴδια, τὰ ὅποια, ἀν-
τὰ εἶχομεν ἄλλοι, ἠθέλουν νομίζονται δὴ δαιμονέσατοι;

Ὅσα εἶπαμεν περὶ τῆς παρεληλυθότων κακῶν,
ἤμπορῶν νὰ ἐφαρμαθῶν καὶ εἰς τὰ μέλλοντα· διὰ τί
τίς ἡ χρεία νὰ ταραττώμαι διὰ εἷς κακόν, τὸ ὅποιον
ἀκόμη δὲν τὸ ἔχω; δὲν εἶναι ἀτοπὸν νὰ κατασαινώ-
μαι εἰς τρόπον ὡς ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ὑφίσταται, νὰ
με κάμνη ἀθλιον;

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Ὅτι τὸ μεγαλήτερον ἐμπόδιον εἰς ἐκτέλεσιν
τέττε τῶ καμόμος εἶναι ἢ ἐνδόμυχος ἡδομῆ,
ὅπερ δοκιμαζομεν εἰς τὰς θλίψεις.

Εἰς τὸ ἀξίωμα, ὅπερ ἐξεθέσαμεν εἰς τὸ ἡγέμενον
Ἀρθρον, προβλέπω ὅτι ἤμπορεῖ νὰ γῆ μία εἷσα-
σις, τὴν ὅποιαν ἤκαστα μάλιστὰ πολλάκις νὰ τὴν κά-
μνην. Δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, ἤμπορεῖ νὰ
εἰπῆ τις, νὰ ἀνακαλέσω τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τὴν φαν-
τασίαν εἰς τὴν αἰδησιν· καὶ νὰ ἐμποδίσω νὰ μὴ
προσφέρονται εἰς τὴν φαντασίαν μου αἱ λυπηραὶ ἰδέαι
εἷος κακῆ, ὅπερ ἐδοκίμασα, ἢ εἷος κακῆ, ὅπερ φο-
βῆμαι νὰ μὴ δοκιμάσω· ἐπειδὴ αὐταὶ μοὶ παρί-
σανται καὶ μὴ θέλοισι, καὶ μὴ θέλοντος ἐμπήγονται
ἐμφοροσύνου καὶ ὅσον παχίζω νὰ τὰς ἀποβάλλω,
τόσον

τόσον φελασότερον ἐπιμόνως ἐπιστρέφειν, ἢ νὰ μὲ βασανίζεν.

Εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως, ἐγὼ δὲν δι-
 χυρίζομαι, ὅτι ἡ ἐξουσία μας ἐπαύω εἰς τὴν φαντα-
 σίαν εἶναι πλήρης καὶ ἀπόλυτος· ἢ τὶ μὲ τῆτο ἤθε-
 λα ἀποδώσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνῃ φύσιν φελασότερον
 ἢ τοῦ ὅ,τι ἀρέπει, καὶ κἀνεὶς δὲν ἤθελε μοὶ γνωρίσῃ
 χάριν, αἰσῶς ὑπέθετον εἰς αὐτὸν μίαν τελειότητα,
 τὴν ὁποίαν μὲ τὴν ἰδίαν πείραν τὴν δέρισκει ψυ-
 δομήνῃ· ἀλλὰ μῆτε κἀμὴν πάλιν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας
 καταφρόνησιν φελασότερον ἢ τοῦ ὅ,τι ἀρέπει· ἢ τὶ
 ἡ ἐξουσία μας ἐπαύω εἰς τὴν φαντασίαν εἶναι βεβαιό-
 τατα μεγαλιτέρα ἢ τοῦ ὅ,τι ἴσως νομίζομεν. Εἶναι τῆ-
 λάχιστον ἱκανὴ νὰ μᾶς διαφεντεύσῃ ἢ τοῦ τὰ κακὰ, ὅ-
 ποῦ ἐκείνη ἢμπορεῖ νὰ μᾶς προξενήσῃ· καὶ εἰς τὸν
 σκοπὸν μας μῆτε χρειάζεται νὰ ἀπαιτήσωμεν φελασό-
 τερον. Τὸ παῦ ἴσεται εἰς τὸ νὰ ἰξόρῃ τινὰς νὰ τὴν
 μεταχειριδῇ.

Ἐκεῖνον, ὁποῦ λέγει ὅτι εἶναι ἀδυνάστον νὰ ἀπο-
 στρέψῃ τὴν φαντασίαν ἢ τοῦ τὰς λυπηρὰς ιδέας, ἐγὼ
 ἤθελα τὸν ἐρωτήσῃ πρὸ πάντων, ἀν' ἐδοκίμασε πο-
 τὲ νὰ βάλῃ εἰς τῆτο καθὼς ἀρέπει ὅλας τε τὰς δυ-
 νάμεις· ἀν' τὸ ἔκαμε τῆτο δίδυς εἰς τὴν πρῶτῃ εἰ-
 σβολίῃ εἰς λυπηροῦ συμβεβηκότος· ἀν' τὸ ἔκαμε
 πολλαίς καὶ μὲ ἐπιμονῇ· ἀν' τὸ ἔκαμε μὲ τὰ ἀπαι-
 τήματα μέσα· ἢ τὶ ὅλα αὐτὰ ἀπαιτῶνται πρὸ τῆ
 νὰ ἀποφασίσῃ τὸ ἀδυνάστον τῆς ἀποβάσεως.

Εἶναι λοιπὸν πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν πρῶτῃ
 ἐφοδὸν εἰς ἀεισερῆ συνωνήματος, ἀντὶ νὰ ἀπομα-
 κρύνῃν ἢ τοῦ αὐτὸ τὴν ἀξένοιαν, τὴν προσηλόνῃν μά-
 λις εἰς αὐτὸ μετὰ μεγάλης σπεδῆς· δὲν ἐναχολῶν-
 ται, ἢ τῆ μόνον εἰς αὐτό· ἀποφύγῃν ὅλα ἐκεῖνα,
 ὅπῃ ἢμπορῶν νὰ τοὺς ἀπασπάσῃν ἢ τοῦ αὐτό· φε-
 λὰ αὐτὸ καὶ μόνον συνεχῶς φελασρέφονται· τὰς ὁποίας ὁ
 Πλάταρχος τὰς παρομοιάζει προσφύεσθαι μὲ εἰς ἑ-
 ἴδος κανθάρων, οἱ ὁποῖοι, ἀφ' ἑ ἐμβῃν, λέγει, εἰς ἑ-
 ἴνα

40 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

να λάκκον πλησίον τῆς Ολυύθου, δευὴν ἢμπορῶν πλέον
να εὐγαν ἐκεῖθεν, ἀλλ' ἐκεῖ μέσα περιτρεφόμενοι ἀ-
ποθνήσκου ἄπο τὸν κόπον καὶ τὴν λεπτοθυμίαν (1).

Δευὴν λέγω ὅτι προσηλώνονται εἰς αὐτὸ ἐπίτιδες,
δι' ὅ,τι ἀγαπῶν να βασανίζονται· ἐπειδὴ βάσανος κα-
θ' ἑαυτῷ δευὴν ἢμπορεῖ ποτὲ να ἀγαπηθῆ· ἔξ' αὐτὴ τί θεί
ἀνθρώποι εἶρεθα ἐκ φύσεως κατεσκόλασμένοι να ἀπο-
φύγωμεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ μᾶς λυπῶν, ἢ τοιαῦτα·
ἀλλὰ εἶναι ἡ ἀγάπη τῆς ἡδονῆς, ὅπῃ τῶς προσηλώνει
εἰς τὰς δυσάρεστας ιδέας. Δευὴν ἰξόρω τί ἡδονῶν δι-
εἰσκου εἰς τὸ να παρυσάνου ἑαυτοῖς καὶ να αὐξάνου
τὰ δυσυχήματά των, εἰς τὸ να καταρῶνται καὶ να κα-
κολογῶν τὴν εἰμαρμένον, ἢ τὴν τύχον, ἀν' ἡ προσ-
βολὴ ἔρχεται ἄπο ἀγνωστον χέρι, καὶ να μελετῶν καὶ
να προκαταλαμβάνου ἔξ' αὐτῆς φαντασίας τὴν μακροῦ
ὄρεξιν τῆς ἐκδικήσεως, ἀν' ἡ προσβολὴ ἔρχεται ἄπο
χέρι γνωστον. Ἡ πατιμῶν ἄπο τὰ χαῖδρα αὐτῆς τῆς
ἀθλίας ἡδονῆς, περιθάλλου τὸν ὄφιν εἰς τὸν κόλ-
πον τῆς, ἀντὶ να τὸν πνίξου. Λοιπὸν τί τὸ ἐνεῦ-
θεν κέρδος; ἡ ἡδονὴ τῶ να ξεθυμάνου ἐναντίον εἰς
τὴν τύχον, ἢ τὴν ὄνειρωτομῶν εἰμαρμένον, μειῶ-
ται καὶ ἐξουδενῶται πολλὰ ὀγλίγωρα· ἡ ἡδονὴ τῆς
φανταθείσης ἐκδικήσεως ἐξαφανίζεται καὶ αὐτὴ πολλὰ
ὀγλίγωρα, ἢ ἔξ' αὐτὴ τὰ ἐμπόδρα, ὅπῃ ἀπαντᾶ, ἢ δι' ἄλ-
λιω αἰτίαν, καὶ δευὴν μῶναι λοιπὸν πλέον εἰς τὸν τοῖ-
στον ἀνθρώπον ἄλλο, εἰ μὴ βάσανος. Τότε ἡ ψυχὴ
πειρᾶται να ἀπομακρυνῆ τὰς δυσάρεστας ιδέας, εἰς
μάτῳ ὅμως, ἐπειδὴ εἶναι παράκαιρα· ἡ προσβολὴ
ἤδη ἔγινε βαθυτάτη· τὰ ζωτικὰ πνεύματα, ἢ ὅποιον
ἄλλο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἐνεργῶν, ἄπο τὸ ὅποιον κρέμα-
ται

(1) „ Ὡσπερ ἐν Ολυύθου τῶς κανθάρου λέγουσιν εἰς τὴν
„ χρεῖον ἐμβάλλοντας, ὃ καλεῖται Κανθαρώλεθρον, ἐκβῶναι μὴ
„ διακρίβου, ἀλλ' ἐκεῖ σφρομῶν ἐνχοθνήσκου, ἔτω κτ. (Πλά-
ταρχ. περὶ Εὐθυμ. τῆς ψυχ.).

Κεφ. Δ'. Θεραπ. τῆς ψυχ. κακῶν. 41

ταὶ ὁ μηχανισμὸς τῆς ἰδεῶν, ἔλαβον ἤδη τὴν ἕξιν
 νὰ φέχον εἰς τὰς ἴνας, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι συνε-
 ζογούμεαι αἱ αἰαται ἰδέαι. Ὄταν ἡ ψυχὴ κοπιᾷ
 νὰ τὰ σείλη εἰς ἄλλο μέρος, πολλὰ ἀπ' αὐτὰ φέρον-
 ται μὲ ὄλον, πῶτο μηχανικῶς εἰς τὰς αὐτὰς ἴνας, εἰς
 τὰς ὁποίας θέλομεν καλλίτερον ἀνεωγμένῳ τὴν ὁ-
 δόν· τότε ἡ ψυχὴ ἀδραμονεῖται δι' ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ
 ἀποβάλλῃ τὰς αἰαται ἰδέας, ἀπελπίζεται, ὀργίζε-
 ται, παροξύνεται αἰσθητικῶς τὴν ἀδυναμίαν τῆς,
 ἀλλ' εἰς ποῖον πρέπει νὰ ἀποδώσῃ τὸ σφάλμα, εἴμη
 εἰς ταυτὴν;

Διὰ πῶτο λοιπὸν πρέπει νὰ φυλαττώμεθα μὲ κά-
 θε ἐπιμέλειαν ἀπὸ τὰς γοητείας αὐτῆς τῆς ἀπατηλῆς
 ἡδονῆς, καὶ νὰ ἀσπάζωμεν, ὅσον εἶναι δυνατὸν προ-
 θυμότερα ἢ νὰ ἀποβάλλωμεν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὴν
 αἰαται εἰκόνα τῆς ἐπισυμβάσης δυσυχίας. Πρέπει,
 λέγω, νὰ ἀσπάζωμεν, ἐπειδὴ ἀπαιτεῖται ἀναμφιβό-
 λως μία ἀσπδή, ἢ ἀσπδή ἐνίοτε μεγαλωτάτη. Ἰσέον
 ὅμως ὅτι ἡ ἀντίστασις, δὲν προέρχεται κατ' ἀρχὰς
 ἀμέσως ἀπὸ τῆς δυσκολίας τῆς ἀπασπῆς τῆς φαντα-
 σίας ἀπὸ τῆς αἰαται ἰδεῶν· ἢ τὶ ἐν ὅσῳ τὰ ζω-
 ητικὰ πνεύματα δὲν ἔμαθον κατ' ἕξιν τὴν ὁδόν, ὅπως
 τὰ φέροι εἰς αὐτὴν, δὲν εἶναι τόσο δύσκολον νὰ τὰ
 ἀπασπῶμεν. Ἡ μεγαλητέρα ἀντίστασις προέρχεται
 ἀπὸ τὰς θέλησας ἐκείνης τῆς κρυφίας ἡδονῆς, ὅπως ἀ-
 νωτέρω ἐσημειώσαμεν.

Ἡ ἄλογος φιλαυτία μεταχειρίζεται κατ' ἐκείνας τὰς
 στιγμὰς μωρίας μηχανὰς, ἢ νὰ μᾶς ἀπατήσῃ. Θέ-
 λει εἰπῆ ὅτι εἶναι μωρία νὰ σερηθῆ τινὰς εἰς αὐτὴν
 τὴν ἀκμὴν τῆς λύπης ἢ αὐτὴν τὴν μικρὰν παρηγο-
 ρίαν, ὅπως αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ (λύπη) προσφέρει· θέλει
 εἰπῆ, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα τέλος πάντων μία ἀδραμυ-
 δία· ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἄκρα παρηγορία τῆς δυσυχίας-
 κων· ὅτι πολλὰ σκληροὶ θέλομεν φανῆ κατ' ἡμῶν
 αὐτῶν, ἀν' ἀποποιηθῶμεν εἰς ἑαυτοὺς καὶ αὐτὴν τὴν
 ἀδραμικρὰν ἀνακρίσιν· θέλει μᾶς υποχρεῶν, ὅτι

42. Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

μὴ ταῦτα θέλωμεν εὖρη θεωροτέραν παρηγορίαν· ὅταν εἶναι λόγος θεϊτικὸς ἀγαθῆ ἀποβληθεύτης, ἀνακαλῶντάς το δὲ τῆς φαντασίας, θέλει μᾶς κάμην νὰ νομίζωμεν ἐνίοτε ὅτι τὸ ἔχομεν ἔτι, καὶ μὲ αὐτῷ τῷ προσωπικῷ ἀπάτην νὰ ἐμπαίζωμεν ἑαυτὸς· πότε μὲν θέλει ἐπικαλεσθῆ εἰς βοήθειάν της τῷ ἀλαζονείᾳ μας, κάμνωντάς μας νὰ νομίζωμεν ὅτι θέλει εἶναι πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν μας νὰ φανῶμεν, ὅτι εἴμεθα πολλὰ αἰθαιτικοί· πότε δὲ θέλει μᾶς δώσει ἐλπίδας ὅτι ἡ θεὰ τῆς λύπης μας θέλει διεγείρη τῷ τῆς ἄλλων συμπάθειαν, καὶ δι' αὐτῆς θέλωμεν λάβη τῷ ἐπιθυμητῷ ἀδελφικῆς· ἄλλοτε δὲ θέλει μεταχειρισθῆ καὶ αὐτῷ τῷ ἡμετέραν ἀλαζονικῷ πεποιθήσιν τῆ, ὅτι εἴμεθα ἀνδρείοι, καὶ θέλει ἀξιώσει νὰ θεωρῶμεν τῷ δυσυχίαν, ὅπως ἐπάθομεν, δὲ νὰ λάβωμεν τάχα ἔπειτα τῷ ἡδονῷ νὰ τῷ καταφρονήσωμεν.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐνεδραι ἐπικινδυνώταται, καὶ τολμῶ εἰπεῖν, ὅτι ἀνίσως μὲ αὐτὰ δώσωμεν ἕξασίαν εἰς τῷ φαντασίαν νὰ γῆν κυρία τῆς λυπηρᾶς ἰδέας, εἴμεθα νικημένοι. Θέλει μᾶς τῷ ἀνακαλῆ ἔπειτα χωρὶς νὰ θέλωμεν, ὅπότεν δὲν θέλη ἔχη ἄλλο πλέον, ἀλλὰ ἐκεῖνο μόνον ὅπερ ἡμπορεῖ νὰ μᾶς βασανίσῃ, καὶ ματαίως θέλωμεν παχίζῃ τότε νὰ τὴν ἀπομακρυνώμεν, ματαίως θέλωμεν ἀσπιδάζῃ νὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν ψυχῷ τὴν ἀποβληθεύσαν ἡσυχίαν. Χρειαζέται προθυμία καὶ σαφερότης δὲ νὰ τῷ ἀποβάλωμεν ἐκ πρώτης ἀρχῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον μέσον δὲ νὰ ἐμποδίσωμεν τὰ λυπηρὰ ἀποτελέσματα τῆς.

Ἄλλα ποῖα μέσα ἔχει νὰ μεταχειρισθῆ εἰς τῆτο; Εἶναι πολλοὶ οἱ ἔσοποι, καὶ ὀλίγον διαφέρει ποῖον νὰ προτιμήσῃ ἀπὸ αὐτῆς· ὅλοι εἶναι ἀεῖσοι, ἀλλ' μόνον ἐπιτύχεν νὰ ἐμποδίσεν τῷ προσήλωσιν τῆς ψυχῆς. Ἄς ἀρχίσωμεν ἕμους ἀπὸ τὰ μηχανικὰ μέσα, ἐπειδὴ αὐτὰ μᾶς παρρησιάζονται ἁκολώτερα.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Μέσα μηχανικά, δι' ὧν μὰ ἀπάγωμῃ τῆς
φαρμακίας ἀπὸ τῆς λυπηραῖς ιδέας.

Μέσα μηχανικά ὀνομάζω ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν
ἀπαιτῶν μίτη ἀπεδίω, μίτη ἀχολίαν ψυχῆς, ἀλλὰ
μόνον μίτη μηχανικῶν παρᾶξιν. Τὸ πρῶτον λοιπὸν τέ-
ταται εἶναι τὰ ἀποφύγωμῃ δι' αὐτὸς τῆς σιωπῆς καὶ τὴν
μοναξίαν, ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἄλλο χειρότε-
ρον παρᾶγμα εἰς τὰς στιγμὰς τῆς λύπης, καὶ εἰς τὰ ὅ-
ποια σωτηρίζων μάλιστα τὰ ἐπιδίδωνται κατ' αὐτὸν
τὸν καιρὸν ἐκεῖνοι, ὅπως δὲν ἰξόρυν τὰ κυβερνῶν φρο-
σίμως τὸν ἑαυτὸν τῆς. Εἰς τὰς λυπηρὰς δὲν εἶναι,
λέγειν, ἄλλο γλυκότερον ἀπὸ τῆς μοναξίας· ἀλλ' ἡ
τοιαύτη γλυκύτης δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ἡ ἀπατηλὴ ἐ-
κείνη ἡδονή, ὅπως ἀνεφύρομῃ πρὸ ολίγου, ἡ ὅποια
μᾶς φέγγει πρὸς ὥρας, δεῖ τὰ μᾶς ρίψη ἔπειτα εἰς
μίτη λυπηροτέραν πικρίαν. Αὕτη εἶναι τὸ ἄσμα τῆς
Σείριλλων, τὸ ὅποῖον τέρπει τοὺς ἀποφυλάκτες, δεῖ
τὰ τὰς ἐξαφανίσῃ· εἶναι τὸ φαρμακόμενον ποτήριον
τῆς Κίρκης, εἶναι ἡ γοιτεία τῆς Ἀλκίνης.

Τὸ πρῶτον ὀλέθριον γούτομα πρέπει τὰ τὸ ἀποφύ-
γωμῃ δι' αὐτὸς μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις. Ἐν πρῶτοις
πρέπει τὰ εὐρωμῃ εἶνα φίλον, φίλον ὅμως φρόνιμον
καὶ δεκτικόν, εἰς τὸν κόλπον τῆ ὅποια τὰ ἡμπορῶ-
μεν ἐλεύθερως καὶ ἀσφαλῶς τὰ ἀποδέσωμεν τῆς λύ-
πῆς. Διὰ τί αὐτὴ τῆς κρατῶμεν κεκλεισμένῃ,
ἡμπορεῖ ποτε τὰ κάμη ἐκεῖνο, ὅπως κάμνει ὁ αἶρ, ἡ
ἡ ἀναθυμιάσεις, ὅταν θλίβονται μὲ ὑπερβολῆς, τὰ
ὅποια ἐξέρχονται ἔπειτα μὲ πικροτέραν ὀσμῆν.
Αὕτη εἶναι ἡ λύπη μᾶς τοιαύτη, ὡσεὶ τὰ ὀπίσθη εἶνα
ξεθύμασμα, ὡς δὲρεθῆ εἶνα ξεθύμασμα φρόνιμον·
καὶ αὐτὰ τὰ δάκρυα σωτηρίζων εἰς τὸ τὰ τῆς ἀνείξων
κάμ-

44 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

καμμίαν ἄλλω ὁδῶν, ἄς ἀφεθῆ ἑλεύθερος ὁ δρόμος εἰς τὰ δάκρυα. Τὰ δάκρυα εἰς τὰς μεγάλας λύπας εἶναι ἰχυρὸν ᾠδαμύθιον· καὶ ὁ φρόνιμος ἢμπορεῖ μὴ νὰ τὰ κρύπτῃ ἀπὸ τῆς ὀφθαλμῆς τῆς ἄλλων· ὅμως πολλὰ ὀλίγον φρόνιμος θέλει εἶναι ἀν' ἑα' ἐπιδείξιν ματαίας ἀνδείας βιάζεται νὰ τὰ ἐμποδίσῃ καὶ ἐν τῷ κρυπτῶ.

Ἀφ' ἑ' συγχωρηθῆ εἰς τὴν λύπην τὸ εἶνα, ἢ τὸ ἄλλο, ἢ καὶ τὰ δύο αὐτὰ πρῶτα ξεθυμάσματα, ἐπιζητεῖσθωσαν μετὰ ταῦτα ἡ συζυγία, ἡ ἀφαίρεσις καὶ ἡ ἀποπλάγησις τῆς νοῆς, αἱ χαριέστεραι καὶ ζωηρότεραι συλλογισμοὶ, τὰ πολυφωνότερα καὶ ποικιλώτερα θεάματα, εἶνας τίμιος ἀξίματος με' χαρμοσύνης συνομιλίας, μία πανήγυρις, εἶνα κυνηγέσιον, μία ἀποδημία εἰς τὰς ἀρχὰς, μία ἀεθλήσις, καὶ ὅλα ἐνὶ λόγῳ, ὅσα ἢμπορῶν νὰ προσφέρων ἀξιοθέατα αἰδέματα, καὶ ιδέας ζωηρότερας καὶ ποικιλωτέρας, καὶ νὰ ἀφήσων ὀλιγωτέραν δικαιοσύνην καὶ βοσκὴν εἰς τὴν φαντασίαν.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐνδέχεται νὰ μᾶς ὀχλήσων αὐτὰ αἱ ἀεθλήσεις (ἐγλοτζέδες), νὰ μὴν εὐραμῶν δὲ φροσώμῳ εἰς καμμίαν, νὰ μᾶς φανῶν ὅλοι ἀνδεῖς· ἀλλὰ τότε ἡμεῖς μάλιστα πρέπει νὰ ἀλλάξωμεν ἀεθλήσεις, καὶ νὰ μεταβαίνομεν εὐθὺς ἀπὸ εἶνα εἰς ἄλλο· θέλομεν ἀπαντήσῃ τέλος πάντων κανὼν νὰ μᾶς ἀρέσῃ, ἢ τὴν ἀρχὴν νὰ μᾶς ᾠδαμυθήσῃ κατὰ τι· ἀλλὰ καὶ ἀν' ὁδὸν κατορθώσωμεν με' ὅλα αὐτὰ ἄλλο, ᾠδαμὸν μόνον τὴν τῆς νοῆς ἀφαίρεσιν καὶ ἀπαχόλησιν, καὶ τὸτο ὁδὸν εἶναι μικρὸν κέρδος.

Ἀλλὰ ὁδὸν εἶναι μὴτε πάντος, μὴτε τῆς αὐτῆς πάντοτε (θέλει εἰπῆτις) νὰ μεταχειρίζεται τὸτο τὸ μέσον· ἑα' τί πῶς ἢμπορεῖ μία μητέρα ἀποθανόντος τῆς παιδός της, ἢ μία γυνὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρός της, νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἀεθλήσιν εἰς τὰς πανηγύρεις, εἰς τὰ παιγνίδια, καὶ εἰς τὰ συμπόσια; Οἱ νόμοι τῆς δικαιοσύνης ἔχ' ἥττον ἢ οἱ νόμοι τῆς φύσεως, καὶ αὐτὴ ἢ εἶνα

ἢ ἐναντιωτάτη κοινὴ συνήθεια θέλων τὴν κατακείνη.
 Ἐγὼ βέβαια δεῦν θέλω νὰ ἀντιβαίνητις εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀρέποντος, μίτε εἰς τὰ παραδεδεγμένα ἔθιμα, με' ὅλον ὅπῃ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ἦτον δίκαιον νὰ καταργηθῶν. Δὲ τί ποία συνήθεια ἀλογωτέρα ἴπὸ τὸ νὰ καταδικάζων (καθὼς συνηθίζων εἰς μερικὰς πύπας) μίαν χήραν νὰ σέκη κλεισμένη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μηῶας, ὀλοκλήρως δεῦν νὰ δέχεται τὰς συλλυπητικὰς παρηγορίας ὄλων ἐκείνων τῆς κηφύων, ὅπῃ πηγαίνων εἰς αὐτὴν δεῦν μόνον τζι-ειμόνια, καὶ νὰ αἰθαίνεται ἐκ τῶτων τὴν λύπης ἀναίεωμῶν κάθε σιγμῶ; Ἡ ποία ἀπανθρωποτέρα ἴπὸ τὸ νὰ ὑποχρεώνων (καθὼς συνηθίζων εἰς ἄλλας τῶπας) τοὺς πλέον σονὲς συγγρηῖς νὰ συζοφάων εἰς τὸν τάφον τὸ λείφανον τῆς φιλτάτε ὑποκειμένη; ὅπῃ τῆς σινέβη νὰ χάσων, καὶ νὰ ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ λυπηρὸν θέαμα ἔως νὰ τελειώσων αἰ ἔχεται τελεταὶ καὶ ἀκολυθία; Ἡ ποία βαρβαρωτέρα ἐν ταύτῃ καὶ ἀρεπεσέρα, ἴπὸ τὸ νὰ κλείων μίαν τῶσον κατὰ σκίυλῃ (ὡς συνηθίζεται εἰς κάποιους ἄλλους τῶπας) με' πομπῶν καὶ ἐτοιμασίαν ἐνὸς ἀκαίρου καὶ μεγαλοσρεπῆς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀρεπῆς συμποσίης;
 Ἀλλ' αἰ τῶιαῦται συνήθειαι εἰς τὰ πεπολισμῶν μέρη τῆς Εὐρώπης ἢ καταργήθησαν ἀνὰ κράτος, ἢ γίνονται με' πολλῶν μετελιόπια. Δὲ τί εἰς τὸν θάνατον τῆς συγγρηῶς τὸ νὰ μακρυνέται τινὰς ἴπὸ τὴν οἰκίαν καὶ ἴπὸ τὴν πόλιν, καὶ νὰ ἀφαιρῶνται ἀπὸ τὴν ὄψιν ὄλα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἦμπορῶν νὰ προσφέρων τὴν εἰκόνα τῆς ἴπὸθανόντος, καὶ νὰ ἀνακαλέσων τὴν μνήμην τῆς ἐπισυμβάσης ζημίας, ὅχι μόνον δεῦν ἐμποδίζονται, ἀλλὰ μάλιστα καὶ διορίζονται ἴπὸ αὐτὴν τὴν κοινὴν συνήθειαν.

Χωρὶς δὲ τῶτα, τὰ μέσα, δι' ὧν ἀπάγεται τις ἀπὸ τὴν μοναξίαν καὶ σιωπῶν, δεῦν εἶναι μόνον αἰ παρηγύρεις, τὰ παιγνίδια, τὰ δημόδη συμπόσια, τὰ ποινὰ θεάματα καὶ τὰ δημόσια καὶ θορυβώδη ἀράγματα.

46 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

τα. Αὐτὰ ἢμπορῶν νὰ χρησιμώσων εἰς ἐκεῖνα τὰ κα-
κα τῆς ψυχῆς, εἰς τὰ ὁποῖα μῆτε τὸ καθήκον, μῆτε
ἄλλαι φεισάσεις μᾶς ἐμποδίζων νὰ τὰ μεταχειρι-
θῶμεν, ὅ,τι λογῆς εἶναι αἱ θλίψεις, ὅπῃ προέρχον-
ται ἀπὸ αἷτια μόνον εἰς ἡμᾶς γνωστὰ, εἰς τὰς ὁ-
ποίας ἢ δημοτικῶς ἀπὸ ζητήσων τῶν δῆχουσιν, δὲν
μᾶς ἀποβαίνει εἰς ὄνειδος· εἰς δὲ τὰς λοιπὰς φει-
σάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπαγορεύονται ταῦτα, ἀπο-
μύων ἄλλα· ἀπομύων αἱ κατὰ μέρος σιμωναςροφαί,
μία φειγήσις, μία φειλάβασις εἰς τὰς ἀρεοὺς,
ἀπομύων ἄλλα τὸσα μέσα, δι' ὧν νὰ ἀποφύγωμεν
τῶν οικιακῶν μοναξίαν, καὶ νὰ δεισκαμεν συὺ τῶ
πρέποντι μίαν ἐπωφελῆ δῆχουσιν.

Αἷλα δῆ νὰ κάμωμεν τῆτο, πρέπει νὰ νικήσωμεν
ὄνα ἄλλο πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ τὸ ἀγαπῶν
καθ' ὑπερβολῶν ἢ χεδὸν ὄλοι εἰς τὰς θλίψεις· τῆτο
δὲ ὄσιν ἢ ῥαθυμία. Τότε μᾶς φωνᾶται μία κάποια
ἠνιορεξία πρὸς κάθε πρᾶγμα, μᾶς κυριώει μία κά-
ποια χαυνότης καὶ φηικὴ ἀδύεια· τότε δὲν ζητῶμεν
ἄλλο, ὅ,τι μὴ νὰ καθήμεθα ἢ νὰ ὑπτιάζωμεν ἀ-
θλίως ὅπῃ τύχη, μακρὰν ἀπὸ παντὸς κρῶτε, ἢ νὰ
ἀποφύγωμεν ἕως καὶ αὐτὸ τὸ νὰ αἰθανώμεθα τὸ
βάρος τῆ ἰδίου σώματος, καὶ τὸ ἐπιζητῶμεν εἰς
φειωτέραν ἐπίτασιν τῆς ἀθλιότητός μας· ἐπειδὴ ἢ
φαντασία κατ' ἐκεῖνας τὰς στιγμὰς δὲν ἐπιθυμεῖ ἄλλο
τὶ τὸσον, ὅσον τὸ νὰ ἔχη εἰς τὰς ἐπιταγᾶς τῆς
ὄλα τὰ ζωτικὰ πνύματα, χωρὶς νὰ ἐναχολῆται
κανένα εἰς τὰ τῶ μύων καθήκοντα. Πόσον ἐκόλω-
τερα ἢμπορεῖ μὲ τῆτον τὸν ῥόπον νὰ τὰ διδάξη τῶν
ὄδὸν δῆ νὰ ἀνιχνώσων τῶν λυπηρὰν ιδέων, ἢ νὰ τὰ
συνηθίσῃ νὰ τῶ ἀναγνῶσων δῆθὺς, ὅπῃ ἢθελε τὰ
νύσῃ, εἶναι εὐκόλον νὰ τὸ καταλάβῃ καθύνας.

Ὄθεν ὄταν καταλάβωμεν ὄνα τοῖστον εἰς ἑαυτὸς,
πρέπει νὰ παχίζωμεν ὄση δύαμις νὰ ἐναχολῶμεν
τὰ ζωτικὰ πνύματα εἰς τὰς κόπῃς τῆ σώματος, δῆ
νὰ τὰ ἀποσπᾶσωμεν ἀπὸ τῶν δεαποτεῖαν τῆς φαντα-
σίας.

Κεφ. Δ'. Θεραπεία τῆς ψυχ. κακῶν. 47

σίας. Καὶ αὐτὸν δεῖν ἔχωμεν ἄλλω σκεδαιότεραν ἀχο-
λίαν, πρέπει νὰ παχίζωμεν δεξιὰ νὰ νικῶμεν τὴν ῥα-
θυμίαν, καὶ νὰ κερδίζωμεν τὰ ζωτικὰ πνεύματα με-
σοδρά καὶ γυμναστικά παιγνίδια, με ἐπίπονα κυνη-
γέσια, με πνευματικὰς ἱππασίας, με μακρὰς καὶ ἐσ-
πύσμενους περιπάτους, ὄχι εἰς τόπους ἐρήμους, σκοτει-
νούς, καὶ μελαγχολικούς, ἀλλ' εἰς ὁδοὺς πολυανθρώπων,
εἰς ἀκροῦς θαλάσσης, ἢ λιμνῶν, ἢ ποταμῶν, ἐπάνω
εἰς λόφους ἔχοντας καλὸν θῶρον, καὶ τὰ ἀπλαθήσια.

Καὶ ὅταν δεῖν ἠμπορῶμεν νὰ ἐναχολῶμεν τὸ σῶ-
μα, ὡς παχίζωμεν νὰ ἐναχολῶμεν καὶ τὸ πνεῦμα.
ὡς ἐπλέγωμεν μίαν κωμῆδιαν, εἴνα δράμα, εἴνα
ποίημα, μίαν ἰσορίαν ἠδονικῶν, εἴνα πόνημα ἐπα-
γωγόν, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ δεξιεύωμεν τὸν καιρὸν.

Πολλοὶ ἐφθασαν νὰ χαλινώσων τὴν φαντασίαν ἀ-
ναλαμβάνοντες μίαν σκεδὴν βαθυτάτην. Ἄλλοι ἠμ-
πόρισαν νὰ τὴν ἀπατήσων μόνον με σωματικὸν ἀ-
σκοπὸν κόπον, μετακομίζοντες ὑπὸ εἴνα τὸπον εἰς
ἄλλοις σκηνήσιν, βιβλία, εἰκόνας, ὄργανα, ἐπιπλά,
καὶ τὰ τοιαῦτα. Ολίγον δεξιέρι ποῖον μέσον πρέπει
καὶ μεταχειριθῆναι, αὐτὸ μόνον ἐπιτύχη νὰ νικήσῃ τὴν
ὀλιθερίαν ῥαθυμίαν, νὰ βάλῃ εἰς ἐργασίαν καὶ νὰ
ἐναχολῶσῃ τὰ ζωτικὰ πνεύματα (1).

Ἐνα τρίτον ἀποτελέσμα τῆς λύπης εἶναι ἢ τῆς
βράσκειος καὶ πόσεως ἀνορεξία, τὴν ὁποῖαν ἀντὶ νὰ
τὴν πολεμήσῃ, πρέπει μάλιστα νὰ τὴν βοηθῆσῃ,
ὡς προβλεπτικὸν καὶ σωτήριον φάρμακον αὐτῆς τῆς
φύσεως. Διὰ τί τὸ νὰ ἐπιφορτίζωμεν εἰς παρομοίας
περιστάσεις τὸν σῶμαχον ὑπὸ φαγητὰ, ἠμπορεῖ νὰ
εἶναι πολλὰ ἐπικίνδυνον· ἐπειδὴ ἢ χώνδουσι τὸν και-
ρὸν ἐκεῖνον δεῖν ἠμπορεῖ νὰ γῆν, καθὼς ἀποδείχθηεν

οἱ

(1) Οἱ κόποι τῆ σῶματος ἀπαλλάττην τὴν ψυχὴν ὑπὸ πόνου
ἐλεγε καὶ Δέκκας Ροχεφουκώλτ. De la Rochefoucault (Mass. 2).

48 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαρτασία.

οὐκ ἰατρῶν, ἐλευθέρα, πλήρης, καὶ τακτικὴ· μάλιστα τὸ
να κενόνομη δάκτυλος καθαρθεῖ τὸ ἐπιτόρισμα, ὅ-
πως ἡ προσβολὴ τῆς λύπης εὐρήκε καὶ ἐφθέρων ἴσως
εἰς τὸν σόμαχον, εἶναι πολλάκις ὠφελιμώτατον· ἐπει-
δὴ ἀλλέως ἢ καχεξία, ὅπως ἐκ τέτῳ προέρχεται, συ-
νεργεῖ εἰς τὸ να αὐξήσῃ περὶ τὸ καχεξίαν,
ἔτι εἰπεῖν, τῆς ψυχῆς.

Εἰς τὸ λοιπὸν ἐγὼ δεῖν ἀποποιῶμαι ὅτι πρέπει
να ὑπακῆ τις εἰς τὴν φύσιν, καὶ να μεταχειρίζεται
νηφαλιότητα καὶ εγκράτειαν εἰς τὰ φαγητά· λέγω δὲ
ἀπλῶς ἔτι, ὅτι πολλοὶ ἀντὶ τέτῳ συμβαλόντων μίαν
χρῆσιν μετερίαν καὶ φρόνιμον τινὸς ποτὲ ζωνῶν· καὶ
ἐφθασα να ἀκῶσῳ εἶναι, ὅπως ἔλεγον, ὅτι μετὸ
τὸ μέσον ἠμπόρεσε πολλάκις εἰς τὰς πλέον λυπη-
ρὰς περὶ τὰς να καθητυχάσῃ τὴν ψυχὴν, καὶ να
εὐρὴ ὅπως ἂν ἄνθρωποι. Μία τοιαύτη χρῆσις τὴν ἀνάπτε
καὶ τὴν ἐρέθειε τὰ ζωτικὰ πνεύματα, καὶ κοντὰ ὅπως
ἀπέφερον ἐκεῖνα ἀπὸ τὸ να δελόντων εἰς τὴν φαντα-
σίαν, ἔκαμνε καὶ αὐτὸν να ἀγαπᾷ τὴν κίνησιν, τὴν
συμπαροφίαν, τὴν ἠδυσπάθειαν, καὶ τὴν δάκτυλον (τὴν
ἐγγοντζέδες). Ἐπιστρέφοντας τὸ εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰ-
κίαν τε κρασμήριον, ἐκοιμᾶτο εἶναι ὑπνον νήδυμον καὶ
βαθύτατον· καὶ ἔξυπνῶντας τὴν ἄλλω ἡμέραν, ἐγέ-
λα κατ' ἑαυτὸν μετ' ἐκείνης, οἱ ὅποιοι ἠθέλων κατα-
τήκονται, κατὸς αὐτὸς, ἀπὸ ἀγανάκτησιν, ἢ λύπην.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Μέσα φιλοσοφικά, δι' ὧν να προλαμβάνω-
μεν, ἢ να διασκεδάζωμεν τὰς θλίψεις.

Τὰ μέγιστα τῶν εἰρημνῶν μέσα εἶναι μηχανικά, τὰ
ὅποια δεῖν πρέπει βέβαια ὁ σοφὸς να τα καταφρο-
νῆ ἢ τοιαῦτα· ἐπειδὴ ἡ ἐπιρροία τῶν φυσικῶν ἐπάνω
εἰς

εἰς τὸ ἠθικὸν εἶναι μεγάλη· καὶ πρέπει τέλος πάντων
να ἐνθυμηθῆ, ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς ἀνθρώπος, καὶ τὸ
θάρρειν πολλὰ εἰς μόνας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς
ἢμπορεῖ ἐπίστευε καὶ τὸν κάμη να ὑποκύψῃ καὶ να νι-
κηθῆ.

Ὅμως ὅσον ἀλαζονικός καὶ ἀνόητος ἠθέλων εἶναι,
ἀπίστως ἀπῆξίσειν ἢ ἀπεποιεῖτο να μεταχειρισθῆ αὐ-
τὰ τὰ μέσα, ἄλλο τόσον ἀνοίκειον εἰς αὐτὸν, καὶ αἰ-
χρὸν ἠθέλων εἶναι, ἀπίστως ἐπρόσμενε τὴν ᾠδραμου-
σίαν τοῦ ἀπὸ αὐτὰ μόνον, καὶ δὲν ἦτον ἰκανὸς να εὖρη
καὶ ἄλλα μέσα καὶ βοηθήματα ἐν ἑαυτῇ· καὶ τοσάτω
μᾶλλον καθ' ὅσον εἶναι ὁμολογούμενον, ὅτι τὰ τοιαῦ-
τὰ μέσα εἶναι μὲν μέχει τινὸς δραστήρια, δὲν εἶναι
ὅμως πάντοτε ἀπληρῶντα, μήτε ἀσφαλῆ. Διὰ τὴν ἠ-
φωτασίαν καὶ ἐν μέσω αὐτῆς τῆς τῆ νοὸς ἀφαιρέσεων,
ἔπος εἰπεῖν, καὶ διαχύσεων ἢμπορεῖ να εὖρη μυρίας
σιγμὰς δια να παρήσιασθῆ· καὶ ἀλλοίμοιον εἰς ἡμᾶς,
ἀπίστως δὲν μᾶς εὖρη τότε καθ' ἑαυτὸς ὠπλισμύς,
καθὼς πρέπει ζῶντιόν της.

Ἀνάγκη εἶναι λοιπὸν να ἰδῶμεν με ποῖα μέσα
πρέπει καὶ ὁ Φιλόσοφος να παραλαμβάνῃ δια τῆ ὀρθῆ
λόγῃ τὰς θλίψεις, ἢ να τὰς διαλύῃ.

Αἱ θλίψεις τῆς ψυχῆς κρέμανται, ὡς εἴρηται ἐμ-
προσθεν (Κεφ. Β').), ἄλλαι μὲν ἀπὸ τὸ παρεληλυ-
θός, ἄλλαι δὲ ἀπὸ τὸ ἐνεσός, ἢ τὸ μέλλον. Καὶ ὡς
μὲν πρὸς τὸ παρεληλυθός, προέρχονται ἢ ἀπὸ ἔλεγ-
χον συνειδήσεως, καὶ μεταμέλειαν διατι κακὸν πε-
πραγμύον, ἢ ἀπὸ πίκραν (λύπῳ) διατι κακὸν
προσγεγονός, ἢ διατι ἀγαθὸν ἀποβληθέν· ὡς δὲ
πρὸς τὸ μέλλον θεωρούμεν, προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐ-
πιθυμίαν, ἢ ἀπὸ τὸν φόβον. Εἰς δὲ τὰς ἐνεσώσας
δυσυχίας ἀπεδείξαμεν ἐν ταῖς ἐμπροσθεν (Κεφ. Β'),
ὅτι αἱ πρῶται αἰτίαι, ὅπῃ προξενῶν τὴν λύπῳ εἶ-
ναι ὁ πόθος τινὸς ἀγαθῆ ἀποβληθέντος, ἢ ὁ φόβος
τινὸς κακῆ μέλλοντος, εἴτ' ἐν ὑποπτύομεν.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆ φόβου ἐνταῦ-
Elem. di Filos. T. IV. D Da

Ἐὰν δὲ λέγομεν τίποτες· ἐπειδὴ ὡς τῶν θέλων ὁμιλήσει εἰς τὸ ἀκόλαστον Τμήμα, ὡς αὐτὸ ὅπως ἐκεῖ εἶναι ὁ ἀρμυδιώτερος τόπος τε. Περὶ δὲ τῆς ἐλέγχου τῆς σιωπιδήσεως ὀλίγα τινα θέλων εἰπῆ· ἐπειδὴ τῆτο μίαν μόνον θεραπείαν ὀπιδέχεται, ἢ ὁποῖα εἶναι πολλὰ εὐκόλον νὰ γνωθῆ. Περὶ δὲ τῆς δῆτι κακὸν γεγονὸς πίκρας, καὶ τῆς δῆτι ἀγαθὸν ἀποβληθὸν πόθου, θέλων ὁμιλήσει ὡς ἰσώτερα, καὶ μάλιστα ὡς τῆς πρώτης· ἐπειδὴ αἱ θλίψεις μας θεωρεῖται ὡς πρὸς τὸ παρεληλυθὸς ἀπὸ τῆς προέρχονται αἱ περυσιότεραι, καὶ ἔχει ὡς ἰσωτέραν ὀπύρροισαν καὶ εἰς τὰς θλίψεις τὰς δῆ τὰς παρούσας (ἐνεώσας) δυσυχίας.

§. Α'. Περὶ τῆς ἐλέγχου τῆς σιωπιδήσεως, ἔπειτα τῆς μεταμελείας.

Τὸ μόνον μέσον δῆ νὰ ἀποφύγωμεν τὸν ἔλεγχον τῆς σιωπιδήσεως, εἶναι νὰ κινονίζωμεν μετὰ σαφειότητα τὰς πράξεις μας, καὶ τὰς νόμους τῆς τιμῆς καὶ τῆς καθήκοντος, δῆ νὰ μὴ ἀναγκαθῶμεν ποτὲ νὰ τὸν δοκιμάσωμεν, καὶ νὰ διορθῶμεν εἰς τὸ πρᾶκτόμενον κακὸν, ὅπότεν γίνεται ἐναντίον τῶν νόμων, δῆ νὰ τὸν κάμνωμεν νὰ παύῃ ἀμέσως. Ὅποιος ὅμως ἀποποιεῖται ἐπιμόνως τὸν νόμον, ὅσον καὶ τὸ ἄλλο τέπνον τῶν δύο, αὐτὸς αὖς κατακερματίζεται, καὶ αὖς βασανίζεται ἀπὸ τῆς ἐλέγχου τῆς σιωπιδήσεως τε, αὖς εἶναι καὶ εἰς τῆς ὀπλοίπους φρικτὸν ὡς δῆδειγμα· ὁ φιλόσοφος θέλει τὸν λυπηθῆ, δὲν θέλει ὅμως τὸν συμπαθῆτε· ἢ τιμωρία τε εἶναι δικαιοσύνη.

Ἡ δὲ μεταμέλεια ἀποτείνεται ἢ εἰς μίαν ἀνομίαν (μεγάλον, θανάσιμον ἀμάρτημα), ἢ ἀπλῶς εἰς μίαν ἀνουσίαν, ἢ εἰς σφάλμα. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσηιν δὲν πρέπει νὰ κάμνωμεν μήτε ὡς ἰσώτερα, μήτε